

مباحثی در عقائد

باز به یکره فقهی

آیه الله العظمی سید محمد حسین شیرازی

مترجم: استاد حاج شیخ جعفر خوشنویس

سرشناسه	:	حسینی شیرازی، محمد، ۱۳۰۵ - ۱۳۸۰
عنوان قراردادی	:	الفقه، العقائد، فارسی
عنوان و نام پدیدآور	:	مباحثی در عقاید بارو یکرد فقهی / سید محمد حسینی شیرازی، مترجم جعفر خوشنویس
مشخصات نشر	:	مشهد: مؤسسه فرهنگی، هنری و انتشاراتی ضریح آفتاب
مشخصات ظاهری	:	۳۶۸ ص.
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۴۲۹-۶۸۴-۰
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
موضوع	:	ادله و شواهد (فقه) - اسلام - عقاید - اصول فقه
یادداشت	:	کتابنامه به صورت زیرنویس.
شماره افزوده	:	خوشنویس، شیخ جعفر، ۱۳۲۰ - مترجم
رده‌بندی کنگره	:	۱۳۹۳ ۷۰۴۱ ف ۵ ح / ۱۶۱ BP
رده‌بندی دیویی	:	۲۹۷/۳۱
شماره کتابشناسی	:	۳۵۲۵۹۹۸

نام کتاب		مباحثی در عقاید بارو یکرد فقهی
مترجم		شیخ جعفر خوشنویس
ناشر		مؤسسه فرهنگی، هنری و انتشاراتی ضریح آفتاب
صفحه‌آرایی		سجاد ناصری
طرح جلد		آسمان گرافیک
نوبت چاپ		اول ۱۳۹۳
قطع		وزیری
شمارگان		۱۰۰۰ نسخه
قیمت		۱۸۰۰۰ تومان
چاپ		دقت ۳۳۱۲۵۰۵۲ - ۰۵۱
شابک		۹۷۸-۹۶۴-۴۲۹-۶۸۴-۰

مرکز پخش: مشهد، خیابان امام خمینی، جنب اداره کل آموزش و پرورش خراسان رضوی

دستر نشر: ۰۵۱/۳۲۲۸۰۱۶۷

سفارشات: ۰۵۱/۳۲۲۸۳۴۲۲

بازرگانی: ۰۵۱/۳۲۲۸۱۴۱۰

«حق چاپ محفوظ است»

فهرست مطالب

۱۳.....	پیشگفتار.....
۱۵.....	مقدمه وOLF.....
۱۷.....	عقاید و ادله ارامه.....

بخش اول: آفرینش انسان و جهان [۱۹]

۲۱.....	موجود مجرد.....
۲۶.....	آفریدن دریای شور و شیرین.....
۲۷.....	پرسشی دیگر.....
۲۸.....	عقاب.....
۲۹.....	چگونگی آفرینش.....
۳۱.....	جهان اسباب و مسببات.....
۳۲.....	جایگزینی سنت های الهی.....
۳۴.....	آفرینش ارواح.....
۳۸.....	بطون آیات.....
۳۹.....	روح و بدن.....
۴۰.....	عالم ذر.....
۴۱.....	چگونگی امتحان.....

- ۴۷..... آفرینش آدم علیه السلام
- ۴۸..... آیا آدم علیه السلام معصیت کرد؟
- ۴۹..... میثاق دوم
- ۵۰..... ذره‌ها چگونه گرد آورده شدند؟
- ۵۱..... متشابهات در روایات
- ۵۲..... هیچ موجود مجردی جز خدا نیست
- ۵۹..... روح و نفس
- ۵۹..... حالت ما و توبیعی‌های روح
- ۶۰..... مرحوم سید حسین امین رحمه الله
- ۶۱..... لحظات آخر
- ۶۱..... یکی از آثار تولی
- ۶۲..... چگونگی بازگشت روح در قبر
- ۶۳..... رابطه روح و بدن
- ۶۳..... رابطه روح با نفس
- ۶۶..... عدم شناخت حقیقت نفس و روح
- ۶۶..... قائلان به تجرد نفس
- ۶۷..... ادله قرآنی
- ۶۹..... بررسی ادله قرآنی
- ۷۱..... ادله روایی
- ۷۴..... خدشه دلالی در روایات
- ۷۷..... دلایل عقلی
- ۷۸..... نقد ادله عقلی

۸۱	سرای آخرت
۸۱	مراحل عالم آخرت
۸۶	فلسفه مرگ
۸۷	بقای جسمانی انسان
۸۸	مادیات پنهان و غیرپنهان
۸۸	صاحب دبه درجات کمال
۹۲	تکامل پس از مرگ
۹۳	تنها خدا ندیم است
۹۷	گوشه‌ای از سرایت عالم ذره
۹۹	رابطه روح و ذره
۱۰۰	آیا روح همان بخار بدن است؟
۱۰۰	پدیده خواب و خروج روح از بدن
۱۰۱	انسان و عالم برزخ
۱۰۶	روح و عالم قبر
۱۰۸	اجسام لطیفه
۱۰۹	دیدن روح
۱۰۹	دیدن فرشته
۱۱۱	دیدن جن
۱۱۱	داستان مار
۱۱۴	روح و بدن مثالی
۱۱۶	آنچه مربوط به جهان دیگر است

- شبهه‌هایی درباره معاد جسمانی و پاسخ آن‌ها ۱۲۱.
- شبهه اول: استحالة اعاده معدوم ۱۲۱.
- شبهه دوم: رابطه قوه و فعلیت ۱۲۴.
- شبهه سوم: حشر به تمام اجزاء ۱۲۵.
- اموری که در آخرت عارض جسم می‌شوند ۱۲۶.
- ماد جسمانی ۱۲۷.
- ش. چهارم: «آکل و مأکول» ۱۲۸.
- شبه پنجم: نداری روح از بدن ۱۳۰.
- شبهه ششم: طرف ناکافی زمین ۱۳۱.
- نکته ۱۳۲.
- دو شبهه درباره خلود (جاودانگی) ۱۳۳.
- الف. عدالت و جاودانگی ۱۳۳.
- ب. جاودانگی و مشکل تسلسل ۱۴۲.
- عقل ۱۴۳.
- انسان به چه چیزی شبیه است؟ ۱۴۳.
- عقل ۱۴۳.
- روح ۱۴۷.
- نفس ۱۴۸.
- جسم ۱۴۸.
- ارتباط روح و نفس ۱۴۸.
- آیا عقل دارای مراتب است؟ ۱۵۰.
- بررسی مراتب عقل ۱۵۱.
- عقل، در روایات ۱۵۱.

۱۵۴.....	آیا عقل حکم می‌کند؟
۱۵۴.....	عقل و گنجینه‌هایش
۱۵۵.....	هوشمندی
۱۵۶.....	خواص و آثار عقل در روایات
۱۶۲.....	لشکریان عقل و جهل
۱۶۷.....	علم
۱۶۷.....	قسم زراست
۱۶۹.....	روایاتی در باب علم
۱۷۳.....	برخی نمونه‌های علمیه
۱۷۴.....	فرق میان علیّت و اقتضاء

بخش دوم: خداشناسی [۱۷۷]

۱۷۹.....	شناخت خداوند
۱۷۹.....	ضرورت شناخت خدا
۱۸۴.....	شناخت رسول خدا ﷺ و اهل بیتش علیهم‌السلام
۱۸۵.....	فایده شناخت خدا
۱۸۹.....	صفات خدا
۱۸۹.....	صفات ثبوتیه و سلبیه
۱۸۹.....	صفات ثبوتیه
۱۹۷.....	صفات سلبیه
۲۰۲.....	استدلال‌های متکلمان به آیات و روایات
۲۰۲.....	آیات
۲۱۵.....	روایات

۲۲۳.....	هدایت.....
۲۲۳.....	منشأ هدایت.....
۲۲۸.....	قرآن و هدایت.....
۲۳۰.....	اهل بیت (علیهم السلام) و هدایت.....
۲۳۵.....	هدایتی در غیر قرآن و عترت نیست.....
۲۳۶.....	سببی بودن هدایت.....
۲۳۷.....	برخی از علل اختلاف مسلمانان.....
۲۳۸.....	عقل صفات حیوتی و سلبی.....
۲۳۹.....	موجودی بی مانا.....
۲۵۰.....	قیاس به مخلوقات انسانی.....
۲۵۱.....	نقد آراء فلاسفه.....
۲۵۱.....	رد نظریه فیض وجود.....
۲۵۱.....	آیا حقیقتاً از علت واحد جز معلول واحد بر می زند؟!.....
۲۵۲.....	رد نظریه بسیط الحقیقه.....
۲۵۲.....	نقد کلام أسفار.....
۲۶۱.....	تجلی.....
۲۶۲.....	نقد سخن فلاسفه در باب تجلی حق.....
۲۶۳.....	تجلی خاص.....
۲۶۸.....	تجلی عام.....
۲۷۱.....	عدم دلالت آیات و روایات بر وحدت وجود.....
۲۷۵.....	فطری بودن معرفت.....
۲۸۱.....	معنای تجلی.....

۲۸۳.....	آیا میان خدا و آفریدگانش حجابی است؟
۲۸۵.....	برخی آیات فطرت
۲۸۶.....	نمای فطرت
۲۸۹.....	عدم حجیت مکاشفه طرفداران وحدت وجود
۲۹۲.....	وحدت وجود و سفسطه

بخش سوم: خدا و مسأله قدرت، جبر و اختیار و قضا و قدر [۲۹۲]

۲۹۵.....	قدرت
۲۹۵.....	تفاوت علم و قدرت
۲۹۷.....	ایجاد معدوم و اعدام وجود
۲۹۹.....	جبرگرایان
۳۰۱.....	ادله روایی جبرگرایان
۳۰۳.....	پاسخ به استدلال‌های جبرگرایان
۳۰۷.....	ردّ جبر از دیدگاه روایات
۳۱۷.....	دو سؤال درباره جبر
۳۱۷.....	استدلالات عقلی قائلان به جبر
۳۲۱.....	نظریه کسب و ردّ آن
۳۲۵.....	قضاء و قدر
۳۲۹.....	قضاء و قدر و افعال بشر
۳۳۳.....	تفویض، نیز مردود است
۳۳۵.....	دلیل عقلی بر ردّ تفویض
۳۳۶.....	ادله نقلی در ردّ تفویض
۳۳۷.....	أمر بین الأمرین

- ۳۳۸..... اعتقاد به تفویض و ولایت تکوینی و تشریعی
- ۳۴۰..... نیازمندی هستی به خدا
- ۳۴۱..... وجوه مختلف در کلمات ائمه اطهار (علیهم السلام)

بخش چهارم: خدا و مسأله بداء و لطف [۳۴۵]

- ۳۴۷..... بداء
- ۳۴۷..... ادب قرآنی
- ۳۴۸..... معنای «والله»
- ۳۴۸..... سخن علامه مجلسی (رحمته الله علیه)
- ۳۵۰..... دلالت روایات بر بداء
- ۳۵۹..... رابطه میان علم معصومین (علیهم السلام) و بداء
- ۳۶۰..... برخی آثار شناخت بداء
- ۳۶۰..... اجل های معلّق
- ۳۶۴..... دلیل عقلی
- ۳۶۵..... لطف
- ۳۶۵..... آیا لطف بر خدا واجب است؟

پیشگفتار

دربارهٔ عقاید دینیه و به ویژه مسألهٔ مبدأ و معاد و نیز چگونگی آفرینش انسان و جهان، از زاویه‌های گوناگون بحث شده است: فیلسوفان با کندوکاوهای عقلی، متکلمان با کاوش‌های اندیشه‌ای با صبغهٔ ایمانی، عارفان از راه قلب و دل و صیقلی کردن باطن، اهل حکمت متعالیه با ترکیبی از قلب و عقل، خلاصه هر کدام از روش خاصی به بررسی عقاید دینی پرداخته و آثار فراوانی از سود به جای گذاشته‌اند و همهٔ این تلاش‌ها را باید ارج نهاد.

در کتاب حاضر، آیه الله العظمی سید محمد شیرازی، رحمته الله علیه کوشیده است تا عقاید زیربنایی اسلام، چون مبدأ و معاد و انسان و آفرینش را بر اساس ابع غنی اسلامی و به شیوهٔ فقهی و اجتهادی اثبات کند. طراوت و تازگی این مباحث در این اثر، از آن روست که از فقه اصیل شیعی سیراب شده و مؤلف معظم با تسلط و چیره‌دستی، برای موضوعات مختلف و متنوع، از قرآن و سنت، آیات و احادیث متناسب را به عنوان «دلیل» ذکر کرده است.

بی‌تردید مطالب این کتاب و نیز شیوهٔ بحث آن، علاقه‌مندان این مباحث را مدد خواهد رساند.

مقدمه مؤلف

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على محمد وآله الطيبين الطاهرين واللعنة على
أعدائهم أجمعين إلى يوم الدين.

کتابی که پیش رو دارید نوشته‌ای است مختصر در زمینه عقاید، مطابق با آنچه از کتاب
و سنت استفاده می‌شود و آن را مقدمه مدعیان برای ورود به فقه اسلامی قرار داده‌ایم و
البته شاید بتوان خود این مسائل را نیز به دلیل بر حرا و روع عامه فقهی که متضمن آنهاست
در مقوله فقه به شمار آورد.

از خدای متعال توفیق می‌طلبیم و از او امید قبول داریم.

شهر مقدس قم

محمد شیرازی

عقاید و ادله اربعه

مسئله: مابقی که می‌توان دربارهٔ مباحث مبدأ و معاد بدان‌ها تکیه کرد، همان ادلهٔ اربعه هستند که در فقه مطهر است؛ یعنی کتاب (قرآن)، سنت، عقل و اجماع. البته نباید فراموش کرد که همهٔ حجت‌ها مبدأ و معاد تحت ادراک عقلی در نمی‌آیند، مگر به صورت اجمالی.

عقل حکم می‌کند که هستی، بدنهٔ ازلی دارد. زیرا مجموعه‌ای از مخلوقات است و مخلوق نمی‌تواند ازلی باشد، چون لازم می‌آید که موجود قدیم دو یا چند موجود باشد و این خلاف فرض اولیه بوده و باطل است و دلیل آن نیز همان تمانع است که در علم کلام تبیین شده است.

آدمیان، حیوانات، درختان، سنگ‌ها، کهکشان‌ها، ذرات، همهٔ راه‌ها حادثند و در وجود خویش، متکی به آفریدگار واحد و قدیمی‌اند که شریک و مانندی ندارند.

همچنین اصل معاد قطع نظر از جزئیاتش، به طور اجمالی امری عقلی است، زیرا عقل نمی‌تواند بپذیرد که دستگاه عظیم هستی تنها برای پنجاه یا صدسال آفریده شده باشد؛ مضافاً بر این که مقتضای قانون عدل الهی می‌گوید: از آن‌جا که در دنیا امکان مجازات - یا مجازات کامل - مجرمان و نیز پاداش - یا پاداش کامل - نیکوکاران فراهم نمی‌شود، لازم است که عالم دیگری وجود داشته باشد تا در آن‌جا نیکوکار به پاداش شایسته خود و بدکار نیز به جزای خود برسد، در غیر این صورت خدا عادل نخواهد بود که «تعالی الله عن

ذلك علواً كبيراً». بنابراین دلیل بر عدل الهی دلیل بر معاد نیز خواهد بود.

اما دلیل اجماع^۱ نیز عقاید ما را در زمینه‌های مبدأ و معاد پشتیبانی می‌کند، گو این که اجماع دلیل مستقلی نیست و اعتبار آن نیز مستند به ادله عقلی و نقلی دیگر است. تنها ادله مستقلی که جزئیات مبدأ و معاد را به تفصیل بر ما بازگو می‌کند، کتاب (قرآن) و سنت است. به همین دلیل در اثر حاضر، دو موضوع یاد شده را از این دو منظر مطرح کرده و بدان اکتفا می‌کنیم.^۲

۱. مباحث تفصیلی اجماع، اقسام و حجیت هر یک از آنها را در کتابهای علم اصول فقه، از جمله در سه کتاب الأصول، الوصول إلى كفاية الأصول و الوصائل إلى الرسائل از تألیف دیگر مرحوم مؤلف بجوید.
 ۲. مرحوم مؤلف رحمه الله در دو کتاب القول السدید فی شرح التجرید و شرح منظومة السبزواری به تفصیل به ادله عقلیه دو مبحث مبدأ و معاد پرداخته است.